

Десять простих порад логопеда батькам

Мова дитини розвивається під впливом мови дорослих і значною мірою залежить від достатньої мовленнєвої практики, нормального соціального та мовленнєвого оточення, від виховання та навчання, які починаються з перших днів її життя.

✚ Розмовляйте із своєю дитиною під час всіх видів діяльності, таких як приготування їжі, прибирання, одягання-роздягання, гра, прогулянка... Говоріть про те, що ви робите, бачите, що робить дитина, що роблять інші люди і що бачить ваша дитина.

✚ Говоріть, використовуючи **ПРАВИЛЬНО** побудовані фрази, речення. Ваше речення повинне бути на 1-2 слова довше, ніж у дитини. Якщо ваша дитина поки що висловлюється тільки однослівними реченнями, то ваша фраза повинна складатися з 2 слів.

✚ Давайте **ВІДКРИТІ** питання. Це стимулюватиме вашу дитину використовувати декілька слів для відповіді. Наприклад, говоріть "**Що він робить?**" замість «**Він грає?**»

✚ Витримуйте паузу, щоб у дитини була можливість говорити і відповідати на питання.

✚ Слухайте звуки та шуми. Запитайте «Що це?» *Це може бути гавкіт собаки, шум вітру, мотор літака...*

✚ Розкажіть коротку розповідь, історію. Потім допоможіть дитині розказати цю ж історію вам або кому-небудь ще.

✚ Якщо ваша дитина вживає всього лише декілька слів у мові, допомагайте їй збагатити свою мову новими словами. Виберіть 5-6 слів (*частини тіла, іграшки, продукти*) і назвіть їх дитині. Дайте їй можливість повторити ці слова. Не чекайте, що дитина вимовить їх всі правильно. Надихніть дитину і продовжуйте їх зачувати. Після того, як дитина вимовила ці слова, введіть ще 5-6 нових слів. Продовжуйте додавати слова до тих пір, поки дитина не визнає більшість предметів, навколишнього світу. Займайтеся щодня.

Якщо дитина називає тільки одне слово, почніть учити її коротким фразам. Використовуйте слова, які ваша дитина знає. Додайте колір, розмір, дію. Наприклад, якщо дитина говорить «м'яч», послідовно навчіть її говорити «*Великий м'яч*», «*Тетянин м'яч*», «*круглий м'яч*»...

✚ Більшість занять проводьте в ігровій формі. Робота з дитиною повинна активізувати мовленнєве наслідування, формувати елементи зв'язного мовлення, розвивати пам'ять та увагу.

✚ Дуже важливо вже у ранньому віці звернути увагу на мовленнєвий розвиток дитини, а не чекати, коли вона «сама заговорить».

Консультація на тему:
**«Артикуляційна
гімнастика»**

Підготувала: **Макаренко В.О.,
вчитель-логопед**

м. Сміла

Метою артикуляційної гімнастики є вироблення повноцінних рухів артикуляційних органів, необхідних для правильної вимови звуків.

Звуки мовлення утворюються у результаті складного комплексу рухів артикуляційних органів. Ми правильно вимовляємо різні звуки, як ізольовано, так і у мовному потоці, завдяки силі, хорошій рухливості і диференційованій роботі органів звуковимовного апарату. Таким чином, вимова звуків мовлення – це складний руховий навик.

Вже з періоду немовляти дитина проробляє масу різноманітних артикуляційно-мімічних рухів язиком, губами, щелепою, супроводжуючи ці рухи дифузними звуками (бурмотіння, лепет). Такі рухи і є першим етапом в розвитку мовлення дитини; вони грають роль гімнастики органів мовлення в природних умовах життя. Точність, сила і диференціація цих рухів розвиваються у дитини поступово.

При систематичній і правильній постановці роботи над розвитком артикуляційного апарату діти підуть до школи з нормальною мовою.

Всю систему артикуляційної гімнастики можна розділити на два види вправ: статичні і динамічні (Додаток 1).

Навчаючи дітей, необхідно кожну вправу, яка має назву, співвідносити з яким-небудь візуальним образом, наприклад, з предметом, зображеним на картинці (широкий кінчик язика – лопатка, вузький кінчик язика – голочка.). Це, по-перше, підвищує їх інтерес до занять, а по-друге, економить час, оскільки не доводиться всякий раз пояснювати, як виконувати ту або іншу вправу, досить лише її назвати.

У дитини органи артикуляції (губи, зуби, язик) розвинені ще слабо, тому слід допомогти їй у підготовці м'язів, що беруть участь в мовленнєвому акті. Жування, смоктання, ковтання сприяють розвитку м'язів. Цьому і покликана допомогти артикуляційна гімнастика, яка не тільки розвиває мовленнєвий апарат, але і є ефективним засобом профілактики деяких мовленнєвих порушень.

Правильне і систематичне проведення артикуляційної гімнастики у дошкільному віці сприяє засвоєнню слів складної складової конструкцій.

ДОДАТОК

Додаток 1.

СТАТИЧНІ ВПРАВИ

1. «Усмішка».

Мета: Розвивати кругові м'язи губ.

Губи розтягнуті (усмішка), видно зімкнуті зуби.

Утримувати губи у такому положенні слід 10-15 секунд.

2. «Трубочка».

Мета: та ж.

Губи зімкнуті і витягнуті у вигляді трубочки вперед.

Утримувати губи у такому положенні слід 10-15 секунд.

3. «Хоботок».

Мета: розвивати рухливість губ.

Губи щільно зімкнуті і з напругою витягнуті вперед якнайдалі. Утримувати губи у такому положенні слід 10 секунд.

4. «Лопатка».

Мета: розвивати уміння розслабляти м'язи язика і утримувати його у такому положенні тривалий час.

Широкий розслаблений край язика покласти на нижню губу і утримувати на рахунок від 1 до 10. Верхня губа підведена, не торкається поверхні язика.

5. «Голочка».

Мета: розвивати уміння напружувати бічні м'язи язика і тривалий час утримувати у такому положенні.

Вузкий кінчик язика висунути з рота, не торкаючись їм губ. Утримувати його у такому положенні на рахунок від 1 до 10.

6. «Сердита кішка».

Мета. Розвивати рухливість м'язів спинки язика.

Рот відкритий, кінчик язика упирається у нижні передні зуби, спинка язика підведена, а бічні краї притиснуті до верхніх корінних зубів. Утримувати язик у такому положенні на рахунок от 1 до 10.

7. «Жолобок».

Мета. Виробляти уміння управляти цілеспрямованим повітряним струменем по середній лінії язика до кінчика губ; розвивати бічні м'язи язика.

Висунути широкий язик з рота. Його бокові краї загнути вгору. Плавно дути на кінчик язика. Виконувати 3-4 рази по 5-7 секунд.

8. «Вітрило».

Мета. Розвивати розтяжку під'язикової зв'язки; уміння розслабити м'язи язика у підведеному положенні.

Рот широко розкрити, широкий кінчик язика поставити за передні верхні зуби на горбики, спинку трохи прогнути вперед, бічні краї притиснути до верхніх корінних зубів. Утримувати язик у такому положенні на рахунок від 1 до 10. Виконувати 2-3 рази.

9. «Чашка».

Мета. Вправляти в умінні утримувати широкий язик у верхньому положенні.

Рот широко розкрити, широкий кінчик язика підвести, підтягти його до верхніх зубів (але не торкатися їх), бічні краї язика торкаються верхніх корінних зубів. Утримувати язик у такому положенні на рахунок від 10 до 10. Виконувати 3-4 рази.

10. «Тиночок».

Мета. Розвивати уміння утримувати зуби стислими; удосконалювати кругові м'язи губ.

Зуби щільно стислі, губи в положенні усмішки. Виконувати 5-6 разів по 10-15 секунд.

ДИНАМІЧНІ ВПРАВИ.

11. «Качиний дзьобик».

Мета. Розвивати рухливість губ, їх швидке переключення з однієї позиції в іншу.

Губи стислі трубочкою. Щоки втягнути, губи дещо розслабляються і виконують рухи на змикання та розмикання.

12. «Шторки».

Мета. Та ж.

Рот трохи відкритий, нижня губа закриває нижні зуби, а верхня підводиться, відкриваючи верхні зуби. Потім положення губ міняється: нижня губа відпускається, відкриваючи нижні зуби, а верхня губа опускається закриваючи верхні зуби. Виконувати 5-6 разів.

13. «Конячка».

Мета. Учити розтягувати під'язикову зв'язку язика.

Присмоктати кінчик язика до піднебіння. Поклацування проводиться із зміною темпу (поволі – швидко – дуже швидко). Виконувати 10 -15 раз.

14. «Грибок».

Мета. Та ж.

Широко відкрити рот. «Присмоктати» поверхню язика до піднебіння, при цьому сильно відтягнути вниз нижню щелепу. Виконувати 5-6 разів.

15. «Маляр».

Мета. Розробляти рухливість язика у верхньому положенні.

Широко відкрити рот. Широким кінчиком язика проводити по піднебінню вперед-назад. Виконувати у повільному темпі 5-6 разів.

16. «Дятел».

Мета. Розробляти рухливість кінчика язика.

Широко відкривши рот. Язиком з силою ударяти в горбики за верхніми зубами. При цьому дитина вимовляє звук «д», наслідуючи дятлу: *д-д-д*. (15-20 секунд).

17. «Праска».

Мета. Та ж.

Рот трохи прочинений. Широким кінчиком язика треба поглажувати горбики за верхніми зубами: назад – вперед. Виконувати 20-25 секунд.

18. «Прожени комарика».

Мета. Учити викликати самостійне тремтіння кінчика язика під дією сильної повітряної струменів.

Верхня і нижня губа торкаються до висунутого кінчика язика. Сильний повітряний струмінь, направлений на кінчик язика, приводить його у рух – язик тремтить.

19. «Покусування кінчика язика».

Мета. Активізувати м'язи кінчика язика.

Губи в положення усмішки. Покусування кінчика язика проводиться 8-10 разів.

20. «Гойдалки».

Мета. Вправляти в швидкій зміні рухів кінчика язика: відпрацьовувати координацію рухів кінчика язика (вгору - вниз).

Рот широко відкритий. Кінчик язика знаходиться за верхніми зубами на горбиках, потім опускається на нижні зуби. Виконувати 15-10 разів.

21. «Катання кульки».

Мета. Укріплювати бічні м'язи язика.

Губи зімкнуті, язик робить кругові рухи (як би навколо губ) з внутрішньої сторони рота. Рухи виконуються спочатку за годинниковою стрілкою (5-6 кругів); потім проти годинникової стрілки (5-6 кругів). Швидкість руху язика можна змінювати.

22. «Годинники».

Мета. Розвивати бічні м'язи язика і координацію рухів (справа – наліво).

Рот прочинений. «Вузкий» язик рухається від одного куточка рота до іншого, намагаючись не торкатися губ. Вправа проводиться у повільному темпі під рахунок

педагога або супроводжується словами: тік-так, тік-так, тік-так. Час виконання – 20 секунд.

23. «М'ясорубка».

Мета. Відпрацьовувати позиції «тонкий і широкий язик» з механічною допомогою (зуби).

Губи розтягнуті в усмішці, зуби щільно стислі. Кінчик язика проштовхнути між стислими зубами, при цьому язик повинен ставати широким і тонким. Висунути його вперед необхідно якнайдалі. Виконувати 3-4 рази.

24. «Хованки».

Мета. Розвивати рухливість спинки язика і уміння утримувати тривалий час кінчик язика за нижніми зубами.

Рот широко відкритий, зуби розімкнені, кінчик язика упирається в нижні зуби. Спинка язика упирається, підводиться і «виглядає» із-за нижніх зубів, потім вона опускається, «ховається». Кінчик язика при цьому залишається на колишньому місці. Виконувати 10 разів.

25. «Смачне варення».

Мета: розвивати рухи широкого кінчика язика у верхньому положенні.

Широким кінчиком язика обійняти верхню губу і прибрати язик у порожнину рота. Рот при цьому не закривати. Виконувати 5-6 разів.

26. «Змійка».

Мета: розвивати бічні м'язи язика

Рот відкритий. Язик висунути вперед якнайдалі, напружити і зробити вузьким. Вузький язик максимально висувати і

прибирати в глиб рота. Рухи у повільному темпі, виконувати 5-6 разів.

27. «Настрій».

Мета: виробляти рухливість губ.

Губи розтягнуті в усмішці, зуби огорожею (гарний настрій). Потім губи складаються трубочкою, зуби в колишньому положенні. Міміка допомагає дитині прийняти розсерджений вигляд. Виконувати 5 разів (в кінці обов'язково посміхнутися).

Казка про веселий язичок

Друга молодша група

- Чим ми говоримо? (ротом)
- Правильно ротом. А чим ми знімаємо їжу з ложки? (губами)
- А чим кішка хлебче молоко? (язичком)

Ось і послухайте казку про веселий язичок.

Жив та був Веселий Язичок. У нього був будиночок. Будиночок був дуже цікавий. Що це за будиночок? Це рот. Ось який цікавий будинок був у Веселого Язичка. Щоб Веселий Язичок не вибігав, його будиночок завжди був закритий. А чим закритий будиночок? Губами. Але окрім одних дверець, у цього будиночка є другі дверці. *(Посміхається і показує дітям зуби.)* Як називаються ці дверці? («зуби») Але щоб побачити другі дверці, треба навчитися правильно відкривати перші дверці. *(Посміхається, показуючи верхні і нижні передні зуби.)*

Одного разу захотілося Веселому Язичку подивитися на сонечко і подихати свіжим повітрям. Спочатку відкрилися перші дверці *(прочиняє губи і пропонує дітям зробити теж саме)*, а потім другі. І Язичок висунувся, але не весь, а тільки кінчик.

Показався Язичок і сховався – холодно на вулиці, літо пройшло.

У будиночку у Веселого Язичка є ліжечко, де він спить. *(Звертає увагу дітей на те, як спокійно лежить язичок.)* Поки його не будитимемо, хай Язичок спить. Закрити спочатку другі дверці, а потім перші.

Наш Язичок дуже веселий, він любить веселитися, стрибати. Та так стрибати, щоб діставати до стелі і клацати. *(Звертає увагу дітей, що стеля - це піднебіння. Просить погладити піднебіння язичком.)*

Наступного дня Язичок вирішив ще раз перевірити, чи не стало тепліше. Коли всі дверці були відкриті, язичок виглянув, подивився вліво, вправо, вгору, вниз і, відчувши, що стало холодніше, пішов у свій будиночок. Спочатку закрилися одні дверці, а потім другі.

Вихователь просить дітей показати, як відкривалися і закривалися дверці, як спав язичок, як він дивився вліво, вправо, вгору, вниз.

Казка про веселий язичок

Середня група

- Я розповім вам сьогодні дуже цікаву історію. Сядьте прямо, подивіться на мене. Скажіть, у вас є язички?

- А де вони знаходяться?

- Правильно! Язик у вас знаходиться у роті. Рот – це будиночок язика. Будиночок відкривається і закривається. Подивіться! Я відкриватиму і закриватиму будиночок. *(Вихователь поволі стуляє і розмикає зуби. Губи в положенні усмішки, верхні і нижні зуби оголені.)*

А зараз скажіть, чим будиночок закривається? Правильно будиночок закривається зубами! Зуби міцно закривають будиночок і не випускають язичок на вулицю. Нижні зуби - це ганок. Знайдіть язиком нижні зуби. Давайте всі разом закриємо і відкриємо будиночок язичка. Посміхайтесь, закривайте будиночок так, щоб зуби були добре видно. *(Діти виконують вправу.)*

У будиночку є і стеля. Знайдіть її, діти, погладьте язичком біля верхніх зубів, де починається стеля, є горбики, знайдіть їх, торкніться кінчиком язика. А скажіть, для чого нам потрібен язик? Що ми робимо язиком? («Їмо, говоримо».) Правильно! А щоб добре говорити, язик повинен багато що уміти робити. Він уміє бути широким, тонким. Подивіться, який у мене язик. *(Вихователь показує широкий язик, який без напруги лежить на нижній губі і своїми бічними краями торкається куточків рота. Потім він викликає дітей, що уміють робити язик широким, і звертає увагу всіх на форму язика.)*

Пам'ятаєте, в казці «Вовк і семеро козенят» коваль вовку кував тоненький голосок? Ми з вами теж куватимемо. Тільки не голосок, а язичок, щоб він став широким і тонким. Подивіться!

Вихователь закушує широкий, тонкий, не напружений язик зубами і поволі, роздільно говорить: «та-та-та». Діти повторюють за ним вправу. При вимові складу [та] язик сам по собі приймає широку форму. Потім вихователь кладе широкий язик між губами і говорить: «па-па-па». Діти повторюють.

«А зараз скажіть так:

Ми притиснемо язик зубами –

Та – та - та

А зараз притиснемо губами –

Па – па - па».

Він стежить за тим, як діти виконують вправу. Потім пропонує: «А зараз послушайте, діти, казку про Веселого Язичка. Ми робитимемо ті ж вправи, що робив язичок. Жив - був, Язичок у своєму будиночку, нікуди не виходив. Нарешті, набридло йому сидіти вдома без діла. Захотілося йому пограти і попустувати. Відкрив він спочатку одні дверці (Губи), потім другі (зуби). Висунув широкий кінчик і знову сховався у будиночок. Вибіг з будиночка - сховався у будиночок.

Спочатку Язичок бігав поволі, а потім забігав назад-вперед все швидше і швидше, неначе кошеня молоко п'є. Втомився він і зупинився відпочити, висунувся з будиночка і гріється на сонечку. Раптом подув вітер, і Язичок втік у будиночок, закривши всі двері. Стихає вітер, і знову Язичок вибіг з будиночка. Дуже цікавий був Язичок! Вибіг на вулицю і подивився направо, потім наліво, подивився вгору і вниз. Набрідло йому гуляти, і він повернувся у свій будиночок, закривши всі двері».

Методичні вказівки. Стежити за положенням органів артикуляційного апарату і виконанням рухів кожною дитиною. Відзначати, з ким необхідно провести додаткові індивідуальні заняття.

Казка про веселий язичок

Старша група

- Діти, подивіться всі уважно на мене. Що це у мене?
(Показує на рот.)

- Правильно, рот. А ви знаєте, що наш рот схожий на будиночок? Пригадайте, хто живе у цьому будиночку. Правильно, язик. У кожному будиночку є дверці. І у цього будиночка, де живе язичок, теж є дверці, і навіть не одні. Перші дверці – губи, другі дверці – зуби. І стеля у цьому будиночку теж є. Як вона називається? Правильно, піднебіння. Коли ми мовчимо, обидві дверці у будиночку закриті і язичка не видно. Закрийте всі ротики і подивіться один на одного.

Набридло Язичку сидіти у темному будиночку. Він захотів вийти погуляти. Висунув спочатку кінчик - подивився, яка погода на вулиці. Давайте. всі так зробимо. Гарна погода, сонечко світить, можна виходити на вулицю. Вийшов Язичок на вулицю і став гріти спинку. Давайте всі так зробимо. *(Перевіряє виконання по підгрупах.)* Ось який широкий язичок, подивіться один на одного. Раптом подув сильний вітер. Язичок зіщулився і став вузенький, а потім зовсім у будиночок сховався і ліг спати. *(Перевіряє по підгрупах, як діти виконують вправу.)*

Виспався Язичок, вирішив зарядку зробити. Став підніматися вгору *(за верхні зуби)*, потім опускатися вниз *(за нижні зуби)*. *(Перевіряє, як виходить вправа у кожної дитини.)* Спочатку робив поволі, потім став стрибати швидко - швидко, до самої стелі. Пострибав і погладив стелю кінчиком. *(Перевіряє виконання по підгрупах.)* Зробив Язичок зарядку і вирішив знову вийти на вулицю. Вийшов, сидить на ганку. *(Кладе широкий кінчик язика на нижню губу, стежить, щоб діти при цьому не*

підвертали нижню губу, не натягували її на нижні зуби.) Нудно одному сидіти, ні з ким пограти. Подивився язичок направо: чи немає хлоп'ят, - ні; подивився наліво, - ні. Став язичок бігати навколо, шукати хлоп'ят. (Робить кругові рухи язиком.) Знайшов - зрадів і застрибав, заклацав від радості. (Клацає кінчиком язика, присмоктуючи його до піднебіння. Перевіряє виконання по підгрупах.)

Погуляв Язичок, знову пішов додому і закрив обидві дверці. Дверці у нього не прості, а з двох половинок. Перші дверці - губи. Ось верхня, а ось нижня. (Показує) Губи теж уміють багато що робити. Ось їм стало весело, і вони посміхнулися. Давайте всі посміхнемося. Потім вони розсердилися і витягнулися у трубочку. (Перевіряє виконання по підгрупах.) Потім губи прочинилися і показали другі дверці - зуби. Ось верхні зуби, а ось нижні. (Показує.) Закрити всі дверці, язичок втомився і хоче відпочити.

Ще, діти, у нас є Голосок! Він теж живе у будиночку. Тільки у нього свій будиночок, там, де шия. (Показує.) Іноді голосок спить і тихенько по-різному сопе, його і не чутно. (Вимовляє звук **С**, а потім звук **Ф** услід за ним діти вимовляють звуки **С** і **Ф**. Приклавши тильну сторону руки до шиї спереду, вони перевіряють, спить голосок чи ні.)

А коли Голосок прокинеться, він пісні співає, та так голосно, що стінки будиночка, починають тремтіти. (Діти вимовляють звуки **Ф**, **В** і, приклавши тильну сторону руки до шиї спереду, перевіряють;, співає голосок чи ні.. Так вимовляють, чергуючи по 2-3 рази, звуки **С** - **З** або **Ф** - **В** і визначають, спить голосок або пісні співає.) Ось, діти, як багато ми сьогодні дізналися! (Стисло перераховує, що дізналися на занятті.)

Додаток 3.

1. Відпрацьовування звуків «с» і «з» - вправи 1,4,7, 10, 12, 23, 24, 27.
2. Відпрацьовування звуку «ц» - вправи 1, 4, 6, 7, 23, 24, 27.
3. Відпрацьовування звуків «ш» і «ж» - вправи 2, 3, 9, 11, 13-16, 20, 21, 23, 25-27.
4. Відпрацьовування звуку «щ» - вправи 1-4, 9, 12, 13, 15-17, 20, 23, 25-27.
5. Відпрацьовування звуку «ч» - вправи 2, 4, 9, 15-17, 25.
6. Відпрацьовування звуку «р» - вправи 1, 2, 8, 9, 13, 19-22, 27.
7. Відпрацьовування звуку «л» - вправи 1,2, 5. 8, 13, 19-22, 26, 27.
8. Відпрацьовування звуків «к» і «г» - вправи 1, 6, 24, 27.

Додаток 4.

Методичні вказівки до проведення гімнастики.

- Вправи для артикуляційної гімнастики не можна підбирати довільно. Слід передбачати ті артикуляційні устрої, які необхідно сформувати.
- Проводити гімнастику треба щодня, щоб рухові навички, що виробляються у дітей, закріплювалися, ставали міцнішими.
- Не слід пропонувати дітям більше 2-3 вправ.
- При відборі матеріалу треба дотримувати послідовність, йти від простих вправ до складніших.
- У будь-якій вправі всі рухи органів артикуляційного апарату здійснюються послідовно, з паузами перед кожним рухом, щоб дорослий міг контролювати якість руху, а дитина – відчувати, усвідомлювати, контролювати і запам'ятовувати свої дії. Спочатку вправи виконуються у повільному темпі перед дзеркалом, тобто для досягнення кінцевого результату використовується зоровий самоконтроль.
- Після того, як дитина навчиться виконувати рухи, дзеркало прибирають, і функції контролю беруть на себе власні відчуття дитини (відчуття руху і положення органів артикуляційного апарату).
- Кожній вправі відповідно до виконуваної дії дається назва (наприклад, рухи широкого кінчика язика за верхні і нижні зуби - «Гойдалки»), до нього підбирається картинка – образ. Картинка служить дитині зразком для наслідування якому-небудь предмету або його рухам при виконанні вправ артикуляційної гімнастики.

- Дозування кількості повторень однієї і тієї ж вправи повинне бути строго індивідуальне як для кожної даної дитини, так і для кожного даного періоду роботи з нею. На перших заняттях іноді доводиться обмежуватися двократним виконанням вправ у зв'язку з підвищеною стомлюваністю м'язів, які тренують. Надалі можна доводити кількість повторень до 15-20 .
- З виконуваних вправ новим може бути тільки одне, інші даються для повторення і закріплення (4-5 вправ).
- Проводити артикуляційну гімнастику треба емоційно, в ігровій формі. Для цікавого заняття використовуються картинки, іграшки, казкові герої, художнє слово.
- Вправи виконуються сидячи перед дзеркалом, діти повинні бачити обличчя педагога і своє обличчя. Обличчя повинне бути добре освітлено, а губи – яскраво забарвлені.
- Педагог стежить за якістю виконуваних вправ: точністю і правильністю руху, плавністю і легкістю, достатнім об'ємом руху, темпом виконання, стійкістю, хорошим переключенням з одного руху на інший.
- Робота над кожною вправою йде у певній послідовності:
  - *розповідь педагога про майбутню вправу з використанням ігрових прийомів;*
  - *показ педагогом вправи;*
  - *виконання вправи дітьми перед дзеркалом;*
  - *перевірка правильності виконання, вказівка на помилку.*

ПОРАДИ БАТЬКАМ З АВТОМАТИЗАЦІЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ЗВУКІВ

Надзвичайно велика роль батьків у вихованні правильної вимови звуків у дітей. Проводити заняття з дітьми треба щоденно або через день у формі гри. З дітьми п'яти років і старше - заняття проводяться перед дзеркалом, адже дитина може контролювати правильність рухів артикуляційного апарату.

Працюючи, з дітьми вдома, батьки повинні пам'ятати:

- Потрібно вибирати комплекс вправ для засвоєння тих звуків, які неправильно вимовляє дитина.
  - Примушувати дитину займатися не можна. Заняття дадуть найбільший ефект, якщо вони проводяться у формі гри і цікаві для дитини.
  - На одному занятті не варто давати більше двох-трьох вправ.
  - До наступних вправ потрібно переходити, якщо засвоїли попередні.
  - Усі вправи потрібно виконувати природно, без напруження.
  - Деякі вправи виконуються під лічбу, яку рівномірно ведуть дорослі. Це треба для того, щоб у дитини вироблялась стійкість найбільш важливих положень язика, губ.
  - При проведенні вправ не завжди у дитини може все добре виходити, і це іноді викликає відмови від подальшої роботи. У такому випадку батьки не повинні фіксувати увагу дитини на цьому, що у неї не виходить. Потрібно заохотити дитину повернутися до більш простого, вже відпрацьованого матеріалу, підкресливши, що раніше це також не виходило, а тепер вже навчилась.
  - Якщо у дитини появляться звуки, потрібно їх поступово, з допомогою вихователя і логопеда, вводити в мовлення дитини, тобто, навчати її правильно вимовити звук в складах, словах, в реченнях, потім у віршах, скороговках, текстах.
  - Звичайно, всю роботу з виховання правильної звуковимови батьки погоджують з вихователями і логопедами, звертаються до них при всіх труднощах, які виникають.
- Розпочинати роботу з диференціації (розрізненні) звуків можна лише тоді, коли ці звуки ([с-ш], [з-ж], [р-л], [ч-ц], [б-п]) дитина навчилась вимовляти правильно, але в мові їх ще плутає, тобто замість одного звука вживає інший.

Шановні батьки!

Якими мудрими є ті з Вас, хто розуміє, що інтелектуальний, мовленнєвий розвиток дитини закладаються не за рік до школи, а практично від її народження. Багато з Вас турбуються про те, щоб вчасно розпочати розвиток певних здібностей та властивостей таких, як мислення, увага, пам'ять, мовлення, дрібна моторика руки, бо це є важливі складові гармонійного розвитку дитини.

Так, чому ж таким важливим є ранній розвиток дитини?

Ключ до розвитку розумових здібностей дитини – це її особистісний досвід пізнання в період активного розвитку клітин головного мозку. З сучасних досліджень відомо, що до семи років завершується дозрівання мозку дитини. А до трьох років в її мозку формується близько 1000 мільярдів зв'язків, що вдвічі більше, ніж у дорослих. Мозок дитини наділений надзвичайною щільністю; і ця якість зберігається протягом перших десяти років життя. В одинадцять років мозок починає позбавлятися зайвих зв'язків. Саме тому і є таким важливим ранній розвиток дитини, її ранній життєвий досвід. При багаторазовому повторенні тимчасові зв'язки стають постійними. Тобто, коли дитина змалечку привчається до мови (з нею багато розмовляють, читають), то вона вмітиме вправно формулювати і висловлювати свої думки, досконально володітиме всіма мовними навичками і т.д.

За результатами дослідження мозку, науковцями було зроблено три ключових відкриття. По – перше, здатність людини навчатися залежить від спадковості (генетично обумовлених задатків) та виховання (турбота, заохочення, стимулювання, навчання, власний приклад). По – друге, людський мозок влаштований таким чином, що протягом перших років життя він здобуває величезну користь з будь – якого досвіду і правильного навчання (система, програма, які враховують вікові особливості). І по – третє, оскільки можливості і ризики найбільші у ранньому віці, процес оволодіння знаннями займає все життя людини.

Отже, ми рекомендуємо розглядати ранній розвиток як процес формування потужного потенціалу для подальшого навчання. Якщо розвиваючі заняття з малюками були систематичними і цікавими, то у майбутньому їхнє навчання у школі буде більш ефективним та успішним.

Недавно я розговорилася з мамою шестирічного Віталіка, який майже годину бавився в пісочниці, але за цей час не сказав жодного слова.

“Він погано говорить, а при чужих взагалі мовчить, – знічено сказала молода жіночка. – Скоро доведеться віддавати сина до школи. Як він там буде вчитися? Просто не знаю! У садочок не ходить, бабуся за ним дивиться, коли ми на роботі”. На моє запитання, чому не зверталися до спеціалістів, знизала плечима: мовляв, хлопчик загалом здоровий, а всі їй кажуть, що піде в школу і там “виговориться”.

Почувши це, я подумала - ось ще одна мама замість того, щоб звернутися до фахівців, чекає “з моря погоди”...

Коли до мене нарешті приводять таких дітей, я запитую батьків, чому вони так довго не зверталися до спеціалістів. Що ви зробили, щоб допомогти своїй дитині? Нічого? Отож не дивуйтеся, що вона через свої вади мовлення не хоче бавитися з ровесниками, що з веселого немовляти виростає у проблемного підлітка, незадоволеного як собою, так і навчанням у школі. Відомо, що не виправлені вчасно, у дошкільному віці, порушення мови в подальшому призводять до шкільної дезадаптації – погане засвоєння читання, писання, арифметики, малювання тощо.

Спільна робота логопеда та вихователів дитячого садка свідчить, що тільки комплексний підхід до корекції розладів мовлення дитини дає позитивний результат. Звичайно, батьки також повинні брати активну участь у корекційному процесі. Так, це нелегко. Але як усі радіють, коли дитина, яка не говорила, починає не просто вимовляти звуки, а спілкуватися - тобто коли у неї формується правильна мовленнєва поведінка! Такі діти вже не будуть комплексувати серед однолітків, у них зникне психологічний тягар, вони легше опанують грамоту, навчатися читати, писати та рахувати.

Тому дуже важливо якомога раніше помітити проблеми дитини і звернутися по корекційну допомогу.

Поради батькам:

- Більше розмовляйте з дитиною
- Примушуйте дитину озвучувати всі свої дії (на прогулянці, під час гри), більше говорити.
- Не дивуйтеся, якщо під час гри дитина сама з собою розмовляє – це добре, якщо вона мовчить – погано.
- Не пригнічуйте мовну ініціативу дитини – якщо дитина звернулася до вас із питанням або хоче розповісти щось, обов'язково треба вислухати до кінця і відповісти.
- Помічайте, яка мова дитини у невимушеній домашній обстановці і у незвичайній обстановці (у гостях, на прийомі у лікаря). Якщо проблеми у мові спостерігаються тільки в стресових ситуаціях – у дитини психологічна проблема і їй потрібна допомога психолога (зняття тривожності, підвищення самооцінки).
- Прохайте дитину переказувати, розказувати все, що вона бачить (мультфільми, кіно)
- Питайте дитину, що було сьогодні цікавого у садку? Як вона провела день? Що робили на прогулянці? Чим годували? і т.д. У відповідь на ваше питання прохайте у дитини речення, а не 1 слово.
- Заняття з дитиною слід проводити щодня або через день у формі гри. Можна проводити їх в будь-який вільний час, наприклад – йдучи по вулиці.
- Вправи для язика, губ необхідно проводити перед дзеркалом, з метою зорового контролю з боку дитини.
- Негативні емоції з боку батьків такі як нетерпіння, незадоволення недопустимі.
- У дитини не може виходити відразу все. Не можна фіксувати увагу на невдачах. Необхідно підбадьорити дитину і зробити те, що у дитини вже добре виходить, нагадавши, що цього вона раніше теж не могла.
- Озвучуйте будь-яку спільну діяльність дитини (промовляйте все, що вона робить; промовляйте все, що ви робите разом).

ЛІТЕРАТУРА

1. Взаємодія логопеда і сім'ї з розвитку мовлення // Дошкільне виховання. - 2000.-№ 6.
2. Ірина Русина. Мова діток – наша турбота (Київ, 2006 рік)